

УДК 811.161.2'282(477.86)

DOI: <https://doi.org/10.31499/2415-8828.2.2021.246102>Любов Осташ* , Роман Осташ**

ЛЕКСИКА СЕЛА СТРИГАНЦІ ЯК ОБ'ЄКТ ЛЕКСИКОГРАФІЧНОГО ОПРАЦЮВАННЯ. З. 1.1 (З)

Стаття є частиною словника, у якому запропоновано нові підходи до лексикографічного опрацювання лексики сучасного мовлення мешканців одного села. У поданому матеріалі вміщено частину, яка започатковує літеру З. У тексті викладено відношення, які виражають сполучення різних граматичних форм іменника з прийменником з. Стаття ілюструє лексичне і фразеологічне багатство мовлення мешканців села Стриганці, цікаві граматичні форми із зазначеним прийменником.

Ключові слова: діалектологія, лексикографія, фразеологія, діалектне мовлення, говірка, село Стриганці.

Ostash Liubov, Ostash Roman. Lexis of Stryhantsi village as objekt of lexicographical processing. З/З. 1.1 (З/З).

The purpose of the article is to suggest new approaches to the lexicographical processing of the modern speech lexis of residents from the particular village. Dialect of the village Stryhantsi of Tysmenytsya district, Ivano-Frankivsk region was chosen as an object of the research, it is currently included into the dialect of the South-West Naddnistrianshchyna. The village is situated 30 km from the regional center – the city of Ivano-Frankivsk (driving through Roshniv, Klubivtsi, Tysmenytsia). It is supposed that the village was founded in 1624. The village is marked on the map of the French engineer-map-maker Le Vasseur de Beauplan dated 1650. The source base of the research is long-term records of dialect speech of villagers made by the authors of the article. The article contains the first part of the material starting from 'З' (Z) letter. The glossary article provides all the relations that express the combination of different grammatical forms of nouns with the preposition З/Z known to the authors and the maximum quantity of the examples with the quotes from the colloquial dialect speech, especially with meanings which can differ from the meaning of the same lexeme in the standard language. Meanings are separated by the Arabic numerals. Words in the quotes from the colloquial dialect speech provides accent marks and other sound features of the lexeme. Common phrases are also presented in addition to idioms. Each common phrase and idiom provides meaning in the colloquial dialect speech. The article illustrates the lexical and phraseological richness of speech of the inhabitants of the village of Strygantsi, interesting grammatical forms with the specified preposition. The collected authentic factual material becomes a valuable source for the analysis the Ukrainian dialect language. Some of the lexemes present a significant interest for the researchers of the historical grammar of Ukrainian language.

Keywords: dialectology, lexicography, phraseology, dialectal speech, dialect, Stryhantsi village.

Традиція вивчати окремі говірки та подавати як додаток до публікацій різні за обсягом словники давня [Вербовий 2011; Гладкий 1929; Курило 1924; Лесюк 2008; Мельничук 1952; Паламарчук 1958; Панькевич 1934; Свеньціцький 1913; Czyżewski, Sajewicz 1997]. О. Горбач уклав близько 20 діалектних словників, зокрема й таких, що стосуються мовлення мешканців окремих населених пунктів [див. напр., Горбач 1993]. Ця традиція продовжується й активно розвивається і в наші дні. В останні роки опубліковано низку словників, які віддзеркалюють мовлення носіїв окремої говірки [Аркушин 1996; Друль 2006; Негрич 2008; Осташ 2004; Сабадош 2008; Сизько 1981; Турчин 2011]. Ці лексикографічні праці мають різну структуру.

* **Любов Осташ**, кандидат філологічних наук, доцент кафедри слов'янської філології імені професора Іларіона Свенціцького Львівського національного університету імені Івана Франка (Львів, Україна); e-mail: ostash.lubov@ukr.net.

** **Роман Осташ**, кандидат філологічних наук, старший науковий співробітник відділу української мови Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України (Львів, Україна); e-mail: ostash.lubov@ukr.net.

Докладний аналіз праць, що висвітлюють специфічні особливості окремих говірок, здійснено у статті К. Глуховцевої «Говірка як об'єкт діалектологічних досліджень» [Глуховцева 2004]. Характеристика деяких діалектних словників, що стосуються окремих населених пунктів, міститься у статті Н. Хобзей «Сучасне українське діалектне словництво» [Хобзей 2006].

Метою запропонованої статті є лексикографічне опрацювання лексики сучасного мовлення мешканців одного села. Об'єктом дослідження обрано говірку села Стріганці Тісменицького (діалектне стриганецьке – *Тисменецького*) району Івано-Франківської області (Україна). Джерельною базою дослідження є багаторічні записи діалектного мовлення мешканців села, здійснені авторами матеріалів. Матеріали є частиною словника. Інші частини словника представлено в публікаціях Л. Осташ та Р. Осташа [Осташ, Осташ 2010; 2011а; 2011б; 2012а; 2012б; 2012в; 2012г; 2013; 2014; 2015а; 2015б; 2016а; 2016б; 2016в; 2017а; 2017б; 2018а; 2018б; 2018в; 2019а; 2019б; 2019в; 2020].

Говірка знаходиться на південному заході наддністрянського діалекту. Село розташоване в 30 км від обласного центру – міста Івано-Франківська (якщо їхати через *Рішнів, Клубівці, Тісменицю*). Вважається, що воно засноване в 1624 році. Село значиться на карті французького інженера-картографа Левассера де Боплана з 1650 року. Сусіднє село *Рішнів* – набагато давніше, у писемних пам'ятках згадується з 1387 року. Зі Стриганцями сусідять також села *Довге, Поберезжя* (діалектне стриганецьке – *Поберезжі*).

У поданому матеріалі вміщено частину, яка започатковує літеру З. У тексті викладено всі відомі авторам відношення, що виражають сполучення різних граматичних форм іменника з прийменником з. Різні відношення відокремлено арабськими цифрами. Матеріали ілюструють лексичне і фразеологічне багатство мовлення мешканців села Стриганці, цікаві граматичні форми із зазначеним прийменником.

Загальні умовні скорочення: **Авт.** – примітка авторів статті; **згруб.** – згрубіле; **жарт.** – жартівливе; **род. відм.** – родовий відмінок; **знах. відм.** – знахідний відмінок; **оруд. відм.** – орудний відмінок; **прийм.** – прийменник; ♦ – узвичаєні вислови та фразеологізми.

З

З [з], **ЗІ** [з'і], **ЗО** [зо] *прийм. з род., знах. і оруд. відмінками*. Сполучення з прийменниками **з, із, зі, зо** виражають:

Просторові відношення

1. *з род відм.* Уживається при вказуванні на предмет, середовище, з середини яких спрямована дія, рух: *а) З вікна дуло, то я затулила його одіялом; б) Він вчора прийшов п'яний, то я його з тіжків бідів з хати впровадила; в) Як в баніку нема води, то возьми з ведрів; г) Зо дві видрі тої кулайстри з корови вийшло [після того, як корова вродила телятко – Авт.]; д) Зимльї самá з мандибурки обчугукайисі, як будем пересипати з видра́ в мішок; е) Я вливала воду з кірніці доти, аж поки вона не очистиласі; є) А ти олію з фльїшки всю не вімащуй, бо я ще нової не купіла; ж) (із пісні): А вже з тої кьирниченьки орлі воду п'ють, А вже мою дівчиноньку до шлюбу ведуть. Одén (ідén) ведé за рученьку, другий – за рукав, А мені сі серце крає: любів – та й не взяв; з) Я вже сказала свому квартирантови, абі через місіць вступівсі з хати; и) Возьми з йинчої груби трóха гра́ни, та й так розпалиш; і) Та курка – то така зьорка! Все шось собі вкраде з псьйчої миски; і) Принесла м з пивніці дві видрі бульби; й) Йдем, бо вже діти зі школи йдут 'йдемо, бо вже запізнюємося'; к) Старий, принесі ми*

хустку з хати, бо м змёрзла; л) *Ти ше не витігáєш колачі з пéчи?* м) *Абі лиш корóва вíйшла зі стáйні, наш пес починáє гóвкати, як дурній;* н) *А на дрúгий рік її [дрібну цибулю, яка виросла з сiянки – Авт.] садíтсi, i з нéї виростáє димкúлі, або дiмка. Їi ще трéба клáсти на дух на зiму i нависнi садiти її, i з нéї виростáйи вилiка цибулі.* ♦ **ВiКiнути з головú** (кого, що) – i не думати (про кого, про що); назавжди забути (кого, що): а) *Ти собi ту дiвку вiкiнь з головi!* Я не позволю, абi ти з нив жинiвсi; б) *Ти собi то вiкiнь з головi.* ♦ **бúти з головú** (кому i без додатка) – будучи виконаним, не заважати виконанню дальших планiв: *Та я йшла кóло магазiну. Якбi м знáла, то булá би купiла тобi олiй, та й булó би тобi то вже з головi.* ♦ **з головú** (кому i без додатка) – те саме, що **бúти з головú**: *Здамó навеснi екзáмени, i – з головi!* **2.** з род вiдм. Уживається при вказуваннi на мiсце, предмет та iн., з поверхнi яких або вiд яких хто-, що-небудь вiдокремлюється, вiдходить i т. iн.: а) *Як здоймiвсi сiльний вiтер, то всi яблукá з яблiнки попáдали на зéмлю;* б) *Був сiльний дощ. Вiн як зайшов в сiни, то з його плащi водá льiласi дзiркотом;* в) *А кiтка скакiць з постелi i бiгом до нéго;* г) *Вважсьий, абi на тéбе з даху снiг не впов;* д) *Бáнька менi вiпала з рук на зéмлю, áле не побiласi, цiлá;* е) *А слóик йому з рук бабáх, i – на дрiбнi кавáльчики;* є) *Забирiт в нéго з рук нiж, бо вiн ше малéнький, ше порiжсi. Нiж – то не грáйка;* ж) *Пшеницю засипáют у стúпiр, пiхáют, там з нéї лиш злiзе самá полóва, а загалом вона цiлá, нáвiть пiсля варiння.* ♦ **з дúба впáсти** – верзти нiсенiтницi; здурiти: *Ти шо? З дúба впов?* ♦ **бáба з вóза – кóним лéкше** ‘баба з воза – кобилi легше’: про ситуацiю, коли людина не мусить виконувати якесь завдання, виконання якого було не стiльки в iнтересах виконавця, скiльки в iнтересах третьої особи, i вiдповiдно, звiльнення вiд цього завдання не завдає жодної шкоди виконавцю, а приносить йому лише полегшення; ♦ **корóна з головú не впадé** (кому) – нiчого не станеться, не принизить людину: *Та я мóжу i вiбачитисi пéред ним, менi корóна з головi не впадé.* ♦ **горá з плеч** – менi (йому) полегшало пiсля певних переживань, хвилювань, клопотiв. **3.** з род вiдм. Уживається при вказуваннi на мiсце, простiр, напрям i т. iн., звiдки спрямована дiя, рух: а) *До нас типér кáждої субóти приiздiт з Сзупóли маши́на, iздит по селi i одén чоловiк продає всiлякi колачi, хлiбi, булочкi;* б) (iз розмови жiнок пiсля повеней 2009–2010 рр.) *Тi лóди вже зовсiм встiду не мáют. Вона одérжала двiста тiсiч компенсáцiй за пóвинь i ще викликáє комiсiю з сiльради, шо в нéї хáта не побiлена. Хатi в мiстi [в Ивано-Франкiвську. – Авт.] купiють i комiсiй викликають;* в) *Колiсь в нашiм селi баптiстiв не булó, лишé однá булá прийшла в Стригáнцi за невiстку з Побирéжi;* г) *Як лишé водá зачúла сходiти з горóда [пiд час повенi присадибну дiлянку, розташовану на березi рiчки, затопило водою. – Авт.], то моi хлóпцi пiшли i всi боклáжки, що водá понаносiла, поскидали назáд в рiчку;* д) *Я раз iхала з Станiслáва i вiдiлам його;* е) *З тим пóвним вóзом вiн лéдвi з iхов з горi;* є) *Зимльi самá з мандибурки обчугúкайисi, як бúдем пересипáти з видрá в мiшóк.* ♦ **так, як би приiхала з цигáнського тáбору** – замурзана; ♦ **ви ше не тiкáєте з селá** – жарт. (при грошових розрахунках, при бажаннi спiврозмовника вiдразу вiддати борг i т. iн.) ви ж постiйно на цьому мiстцi, ще встигнете розрахуватися; ♦ **йти з базáру; вже йти з базáру** – входить в старiсть: *Вони ще йдуть на базáр, а ми вже йдем з базáру;* ♦ **бúти з дорóги** – вiдбути подорож; бути пiсля подорожi: *Дай му iсти, бо вiн з дорóги.* **4.** з род вiдм. Уживається при вказуваннi на сферу дiяльностi, заняття i т. iн.: а) *Вiн прийшов з змiни i льиг спáти, бо дúже труднiй;* б) *Начáльник чогось в iвсi на нéї, та й мусiла з тоi робóти пiти;* в) *Його вже не вiдпускають з робóти [тут: не вiдпускають швидше з мiсця працi, щоб вiн встиг на один iз автобусних*

рейсів і зміг доїхати додому в село]. *Кажут: ти більше їдши, ніж робиш; г) Деколи треба і з роботи втікнути; д) Василь – його давний товариш, ще зі школи; е) Як вони верталися з заробітків додому, як вони їхали в поїзді – то оден анекдот; є) Вона заріла собі в голові, що як він два рази відвів її з тінців додому, то вже обов'язково з нив вженісі.*

Часові відношення

5. з род відм. Уживається при вказуванні на час, період, що є вихідним моментом у розвитку, поширенні якоїсь дії, стану: *а) (із розмови жінок похилого віку) – Та ми вже від'їздили своє. З помідорами, капустами, мандибулками. – Ваши правда! Що тепер молодим? Мають машини. Раз-два – і вже в місті. А ми мусіли по автобусах мучитися. – Ну, так! А памніаєте, як ще з вийчирі чєргу на Селі [центр села, де автобусна зупинка. – Авт.] займали, хімічним олівцем номери на долоніх писали. – Ой, було, було! б) – На пенсію коли йдеш? – А хоть би й ніні. – Алі рокі коли підходіт? – Я з піддисьїт пійтого року. ♦ з діда-прадіда – з давніх-давен, віддавна; з глибокої давнини; ♦ з (від) малєнької дитїни – з малку, з дитинства: Ми з нив віросли з малєнької дитїни ‘ми з нею росли разом з малку (з дитинства)’; ♦ з того чїсї – відтоді.*

Обставинні (способу дії) відношення

6. з род. відм., оруд. відм. Уживається на означення способу виконання дії, супровідного стану: *а) (із розповіді жінки, у якої грижа у хребті) Я весь чїсь жию з бόлем. Хόджу чєрез біль, рόблю чєрез біль, сиджу чєрез біль, сплю чєрез біль. Лікар мені казів, шо треба йти на операцію, але я бόюсі; б) Вітер так дерєвами захолітів, шо я думала: він їх з коріньом повіривас.*

♦ з нудї – від нудьги; від нічого робити: *Я з нудї перечитала всі книжкі, що були в його шафі; ♦ з пушόк (з пушичόк) – (те, що здобує власною важкою працею) з пучок: То все діло – з пушичόк ‘все, чого вона досягла, здобує власною важкою працею’; ♦ з тіжків бідів – з великими труднощами, ледве: а) Він вчєра прийшов п'яний, то я його з тіжків бідів з хати випровадила; б) Петро з тіжків бідів їй скінув ті кўльчики ‘Петро з великими труднощами відчепив їй від вух ті сережки’; в) А вони так – чап-чалап, та й якось з тіжків бідів добились додому. ♦ пігї з дїмом – згоріти: Хата пішла з дїмом ‘будинок згорів унаслідок пожежі’; ♦ тігнїтисї (тігнїсі) з послїдного – намагатися досягти якої-небудь мети ціною жорсткої економії: Пόки вони збудували ту хату, то мусіли тігнїтисї з послїдного.*

Кількісні відношення

7. з род. відм., знах. відм. Уживається при вказуванні на кількість чи приблизну міру чого-небудь: *а) То я тобі мікну с пару цибуль і лішу в хаті ‘то я вирву для тебе з грядки кілька цибулин і залишу в хаті (а ти потім прийдеш і забереш)’; б) Зо дві видрі тої кулайстри з корови вїйшло [після того, як корова вродила телятко. – Авт.]; в) Треба будє вкосїти зо дві верєти травї – корови на зівтра; г) Сόнце ще з корόмисло та й зайде. (Тобто: сонце ще на відстані коромисла від обрію). ♦ взїїти (взїти) з пару бульбїв – взяти кілька картоплин.*

Об'єктні відношення

8. з орудн. відм., род. відм. Уживається при вказуванні на особу, предмет і т. ін., разом з якими відбувається дія, які супроводжують певну особу, предмет, на які спрямована дія, яких стосується дія: *а) Мій бахурїско дєсь повїявсі, і не знаю де. – А мόже, він пішов з бахурїми в футбол грати? б) (сусідка розповідає сусідці сюжет чергової серії популярного серіалу. На якомусь етапі розповіді співрозмовниця здивовано вигукує): А-а! То він з нив тепер вже не вженісі. Хїба би дурній був; в) Та вона мала всю гадку, що він з нив ожєнісі. Вона й не*

думала, що він її обдурит; з) Ти собі ту дівку вікинь з голові! Я не позволю, аби ти з нив жинівсі; д) Вона заріла собі в голові, що як він два рази відвів її з танців додому, то вже обов'язково з нив вженисі; е) Він задурив дівчині голову, та й бідне дівчиніско думає собі, що він з нив оженисі. Такий баламут; є) Він ни женисі з нив. То її родина пустила таку буйду 'він не одружиться з нею. То її родичі вигадали і поширили серед людей таку плітку (що хлопець одружиться з цією дівчиною'); ж) Вони з ним обійшлісі по-божому; з) Мій брат Лівко там женивсі з **американков**, але вона з поляків; и) (із розмови учня з мамою) – Мамо, і ви через таку дурницю підете сваритисі з учительіми? – Абіс знов! Я такі свого доб'юсі; і) (вісімдесятирічна жінка про онуку і її чоловіка) Поїхали на базар з морквов, цибулів. Мусіт. То бізнес; ї) Як я вчівсі в школі, то не мож було писати авторучками. Ми писали звичайним пером і носіли з собов чорнільниці; й) Наталія собі колісь догодила з мійючими засобами: міла ванну, закрілася, так терла, що аж одержала алергію; к) (мати до сина) Ромцю, Ромцю, зміни характер, бо тійжко буде тобі з жінок жити; л) Вона хоче з ним розвєстисі, бо він її покинув, поїхов у світі і до дитини зовсім не творисі; м) Ти зібров цілу зтраю бахурів і валанцєшсі з ними по селі; н) (про школяра на канікулах) Він сєго літа ніц не читов. Ходів з цілов зграйов бахурів і циба́ли то сливкі, то яблука 'він влітку цього року анітрохи не читав. Ходив з великим натовпом хлопчаків і збивали то сливи, то яблука'; о) (із жартівливого звертання одного із старших парубків до молодшого від нього хлопця) Ти, бахурику, ще замолодій, аби з вуйками в волейбол грати; п) Вона всьо забрала у свій пенал, навіть запаски. І поїхала. А я рано не мала з чим бахуріска до школи відправити. Така м була зла! р) (водій не може звести кінці з кінцями у своїх путівках з обліком витраченого бензину і спересердя каже): Не знаю, як вийти з тими бензинами, лиш їжджу та й їжджу; с) Там одно [каченятко. – Авт.] бігало з тими своїми кривульками, кривенькими лапками; т) (бабуся, звертаючись до трирічної внучки) – Ти чого така сумна? – Бо та дівочка, що я з нив вчєра бавиласі, поїхала, і я сумую; у) Хоч прикро з коровов, али купіти молоко, сметани, то на купованім не вижисєш; ф) Я вчєра з своїов бабов був на висілю 'я вчєра зі своєю дружиною був на весіллі'; х) (зі співанки) Засвіти-но, мати, свічку, най сі відно буде. Най я віджу, з ким я сиджу. Чи подібно буде? Мати свічку засвітила, та й сі відно було, та й віділа м, з ким сиділа – не подібно було! ц) (із розповіді мовця про спосіб приготування квасолі під назвою **шпаря́ні**) Треба варити з стручками, обтинати кінчики (вусики). Варут, трут моркву, зажаруют з цибульков і дають оден зубок чисничку потовченого і маслом помастять і їдять; ч) З тим півним **вбозом** він лєдві з'їхов з горі; ш) Ми з нив разом до школи ходіли, потому довгі рокі не віділісі, а тепєр, кажут, вона приїхала і за мнов віднітуваласі; щ) Вчєра м їздила з малов до міста, аби на перше вєресні до школи всьо покупіти; ю) Моя свєкрұха була дуже скупá жінка. І все мені казала: як вїп'єш молоко, то з ним вїп'єш всьо – і сир, і сметану, і масло; я) Огиркі втерєбїти треба, а вони [діти. – Авт.] хтьит з лупинов їсти; аа) Намучилісі ми того року з тими кукурудзами, мусіли два рази пересаджувати, бо ворони вітігали, але як нам восені віросли, то так було лєдим завєлико; аб) Вони затігнули з тим концертом, і я не вспіла на автобус; ав) Та там лікарі й не дуже спішьїтсі когось лікувати, вони лише добре вміют дерти з людій гроші; аг) (із розмови жінок літнього віку) – Та ми вже від'їздили своє. З помідорами, капустами, мандибурками. – Ваши провда! Шо тепєр молодім? Мають машини. Раз-два – і вже в місті. А ми мусіли по автобусах мучитисі. – Ну, так!

*А памнітаєте, як ще з виїїчірі чэргу на Селі [центр села, де автобусна зупинка. – Авт.] займáли, хімічним олівцём номері на долоніх писáли. – Ой, булó, булó! ад) (зустрілись два приятелі) – Ой, як ми з тобóв давнó не віділісі?! – Кўпа чісў! ае) (із розмови двох давніх приятелів) Гай-гай, кілько літ пройшлó, як ми з тобóв не віділісі?! ае) Вонá як дівувáла, то з хлопцїми гирзáла так, шо булó чу́ти на всю ву́лицю; аж) Купіла м собі козу́, та й гіркий світ мені з тов козóв; аз) Я не маю колі з тобóв дóвши говоріти, бо хóчу вспїти на автобус; ац) Тепér пішла мóда на дні народження з гóциніми; аі) Так менé прикрутіло з грїшми, шо нема́ рáди ‘мені зараз конче потрібні гроші, а нема звідки їх дістати’; аї) Воні даю́тсі коштувáти, а я шо – буду́ з них подáтки збирáти? ай) Ми з твоїм дїдом жїли собі душї в дўшу; ак) Затїгні той мїшóк з мукóв до комóри; ал) Почўївсі доц, то воні всі мїшки з мандибўрков потўгали до студóли; ам) Та він богáч. Ти шо? Хóчеш з ним дорівнáтисі; ан) Ану́, одén з дрўгим, забирáйтисі звідси! ао) Рукáв тричвертóвий з майше́том; ап) (про хлопчика, який із товаришами на крижаній поверхні річки грає у хокей) Він на лéді з бахурьїми; ар) (про дівчинку дошкільного віку) Та вонá там з йїнчими дїтьми у пáрку літáє; ас) Шо ти йогó рївнáєш з моїм сїном? Мїй син мáє дві виїці освїти! ат) Ми з нев в неділю як зїйшлїсі, ото вже набалакалїсі; ау) А ще вонá кáже, шо як закїнчїт шкóлу, то будé поступáти вчїтисі в медїнстїтут. – Аякже! Тудá-тудá! Там ії з ії оцїнками лишé і чекáют; аф) То вже такá пнячїна, шо з ним вже нїтó не хóче звїйзуватисі; ах) А татó лиш пісмїшкóвуєсі з нéго; ац) Та шось робї з тїми псáми, бо вже їх багáто на подвїру, а ще як дві сўчки врóдїт, то шо – будéм псáрню завóдити? ач) Він так схуд, шо з нéго одні рéмці лишїлїсі ‘він так схуд, шо з нього лише контури (обриси) лишилися’; аш) Як в тебе з сїна́ми? ‘чи заготував ти уже сїно на зиму для годівлі худоби?’ ащ) А який йомў хосén з тóго? аю) Ми тут загалáкалїсі з тобóв, а чьис їде: бїжу́, бо вже полўдні, трéба корóву доїти; ая) Ми з Марїнов загалáкалїсі, а автобус лиш фїркнўв ко́ло нас; ба) Вонá тэцьнула той баньїк з бўльбов на стїв; бб) З такїм чоловіком тежко жїти; бв) Ти нáшо дрóчїшїсі з псом? Вкўсит! бг) Я не хóчу сї мерзїти з пнякáми; бд) Мїй тáто посварївсі з своїм тáтом, купїв собі шїфкáрту і поїхов до Амэрики; бе) (із пісні) Гей, шум на доліні, з ким я бўду спáти нїні? Ой, чи з тим козакóм, Шо їв кáшу з молокóм? ♦ Приповідка: Як то мáєсі тóго бїти, з ким мáєсі жїти? ‘дружину бити не можна’; ♦ **вїшустатисі з грошéй** – витратити всі гроші, не мати грошей навіть у запасі: Я вже цїлкóм з грошéй вїшусталасі ‘я вже не маю грошей навіть у запасі, бо всі їх витратила’; ♦ **робїти з губї хольїву** – не виконувати обїцянку, не дорожити власним даним словом, даною обїцянкою, обдуруювати: Не бўду тобї нїчóго наперéd обїцїти, бо не хóчу робїти з губї хольїви; ♦ **грáтисі з вогнэм** – поводитися необережно, здїйснювати шо-небудь необережно; ♦ **знáйсї (знáйся) кїнь з конэм, а вїл з волóм** – про те, шо: а) дружити повинні рївні, однаковї (за становищем, соціáльним статусом і т. їн.); б) одружуватися повинні рївні, однаковї (за становищем, соціáльним статусом і т. їн.); ♦ **рахувáтисі зі словáми** – думати, шо саме говорити; обережно, виважено говорити; не говорити дурниць; не ображати нїкого словами; ♦ **мэнче (мэнше) з тим** – та хай уже; не будемо про це зараз говорити; ♦ **давáти (дáти, покáзувати, показáти) дўлю з мáком згруб.** – абсолютно нїчого не дати, не зробити і т. їн.; ♦ **над сиротóю і Бог з калитóю** – сироті і Бог допомагає; ♦ **з Бóжою помїччю (з Бóжов помочев)** – вираз, який уживають при завершенні якоїсь справи із вдячнїстю за Божу допомогу: – Ви вже свою мандибўрку вїкопали? – Так. З Бóжов помочев! 9. з род. відм. Уживається при вказуванні на загал, сукупність осіб, звідки виділяється хто-*

небудь: а) *Мій брат Лівко там женівсі з америкánков, але вона з поляків*; б) (із розмови стриганчанок про рошнівську бабу, яка на старість оженила на собі стриганецького діда, якого погано доглядали онуки, і тепер претендує на спадщину) *А ба́ба – шельма з шельмів*.

Означальні відношення

10. з род. відм., орудн. відм. Уживається при вказуванні на матеріал чи речовину, з яких щось виготовлено: а) *Мармуля́ду сма́жили з сливо́к, з я́блук*; б) (із пісні) *Гей, шум на долині, з ким я б́уду спа́ти ні́ні? Ой, чи з тим козако́м, Що їв ка́шу з мо́локо́м?* в) *Моє видрó до кирни́ці таке́ д́уте, таке́, як коли́сь доя́ркі на ф́ермі мо́локо́ носі́ли. Воно́ з алю́мінію*. **11.** з род. відм., Уживається на позначення місцевості, звідки хтось походить: а) (із розмови пасажирів в автобусі про водія, який дуже прискіпується до пасажирів і, маючи поганий настрій, довго висловлює своє незадоволення) – *А він чо́ так ворко́тит? – Та він все́ так ло́бит потала́кати.* (з іронією) *Го́цул з Городе́нки*; б) *Ту ха́ту купі́в собі́ хтось з Франкі́вська* [м. Івано-Франківськ – Авт.] *під да́чу. За́раз там ро́блїт вели́кий ремо́нт*; в) *Він родáк зі Стрига́ниці, а ожени́всі на До́вгїм*; г) *Я бу́ла в не́ї на ви́сілю дру́жков. Ма́ла м дру́жбу з Кути́ц*; д) *Рошнівську́ це́ркву розпі́сували, зда́єсі, малі́рі зі Льво́ва*.

ЛІТЕРАТУРА

- Аркушин, Г. (1996). *Силеньська гуторка*. Луцьк, 168 с.
- Вербовий, М. (2011). Спроба характеристики говірки села Лозоватка Криворізького району Дніпропетровської області. [У:] *Ukrainistica*, вип. 9, с. 99–124.
- Гладкий, П. (1929). Говірка с. Нехворощі Андрушівського району Бердичівської округи (кол. Житомирського повіту). [У:] *Український діалектологічний збірник*. Синявський О., Кримський А. (ред.). Київ, кн. II, с. 109–198.
- Глуховцева, К. (2004). Говірка як об'єкт діалектологічних досліджень. [У:] *Діалектологічні студії. 4: Школи, постаті, проблеми*. Гриценко П., Хобзей Н. (відп. ред.). Львів, с. 262–274.
- Горбач, О. (1993). Південноволинська говірка й діалектний словник с. Ступно кол. пов. Здовбунів. [У:] *Зібрані статті, V. Діалектологія*. Мюнхен, с. 405–426.
- Друль, І. (2006). *Словник говірки села Грабовець Стрийського району Львівської області*. Луцьк, 200 с.
- Курило, О. (1924). *Фонетичні та деякі морфологічні особливості села Хоробричів давніше Городенського повіту, тепер Сновської округи на Чернігівщині*. Київ, 111 с.
- Лесюк, М. (2008). *Мовний світ галицького села (Ковалівка Коломийського району Івано-Франківської області)*. Івано-Франківськ, 325 с.
- Мельничук, О. (1952). Словник специфічної лексики говірки села Писарівки (Кодимського району Одеської області). [У:] *Лексикографічний бюлетень Інституту мовознавства АН УРСР*, вип. 2, с. 67–98.
- Негрич, М. (2018). *Скарби гуцульського говору: Березові*, Львів, 260 с.
- Осташ, Р. І. і Осташ, Л. Р. (2010). Словник говірки села Стриганці Тисменицького району Івано-Франківської області [А, Б, В]. [У:] *Діалектологічні студії. 9: Запозичення та інтерференція*. Гриценко П., Хобзей Н. (відп. ред.). Львів, с. 347–410.
- Осташ, Л. Р. і Осташ, Р. І. (2011а). Лексика села Стриганці як об'єкт лексикографічного опрацювання [Г]. [У:] *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Філологія. Соціальні комунікації*, вип. 24, с. 150–155.
- Осташ, Л. Р. і Осташ, Р. І. (2011б). Лексика села Стриганці як об'єкт лексикографічного опрацювання (Ж). [У:] *Лінгвістика*, № 3 (24), ч. 1, с. 101–108.
- Осташ, Л. Р. і Осташ, Р. І. (2012а). Лексика села Стриганці як об'єкт лексикографічного опрацювання. Г. 1 (ГА – ГЛЯ-ГЛЯ). [У:] *Науковий вісник Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича*, вип. 648–649: *Слов'янська філологія*, с. 279–287.
- Осташ, Л. Р. і Осташ, Р. І. (2012б). Лексика села Стриганці як об'єкт лексикографічного опрацювання. Г. II (ГНАТ – ГОРІШНИЦІ). [У:] *Вісник Львівського університету. Серія філологічна*, вип. 57, с. 291–301.
- Осташ, Л. Р. і Осташ, Р. І. (2012в). Лексика села Стриганці як об'єкт лексикографічного опрацювання. Г. 3 (ГОРЛИЧКО – ГРИМОТІТИ). [У:] *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Філологія (мовознавство)*,

вип. 16, с. 307–312.

Осташ, Л. Р. і Осташ, Р. І. (2012г). Лексика села Стриганці як об'єкт лексикографічного опрацювання. Г. 4 (ГРИНІХА – ГУЩЬІК). [В:] *Українське мовознавство*, вип. 42/1, с. 316–321.

Осташ, Л. Р. і Осташ, Р. І. (2013). Лексика села Стриганці як об'єкт лексикографічного опрацювання. Д. 1 (ДАВАТИ – ДВІЙНИЙ). [У:] *Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. Серія: Філологічні науки*, № 1 (250), с. 79–84.

Осташ, Л. Р. і Осташ, Р. І. (2014). Лексика села Стриганці як об'єкт лексикографічного опрацювання. Д. 2 (Двійчник – Додумуватися). [У:] *Studia Ucrainica Varsoviensia*, t. 2, s. 121–138.

Осташ, Л. Р. і Осташ, Р. І. (2015а). Лексика села Стриганці як об'єкт лексикографічного опрацювання. Д. 3 (доживати – дюхувати). [У:] *Тенденції розвитку української лексики та граматики*. Кононенко І., Митнік І., Романюк С. (ред.). Варшава, Івано-Франківськ, ч. II, с. 162–187. (У колі мови, літератури і культури ; W kręgu języka, literatury i kultury ; t. VIII).

Осташ, Л. Р. і Осташ, Р. І. (2015б). Лексика села Стриганці як об'єкт лексикографічного опрацювання. К. 1 (КАБАК – КАПЕЛЮХ). [У:] *Філологічний часопис*, вип. 1, с. 87–94.

Осташ, Л. Р. і Осташ, Р. І. (2016а). Лексика села Стриганці як об'єкт лексикографічного опрацювання. К. 3 (Кобзар – коро́п). [У:] *Тенденції розвитку української лексики та граматики*. Кононенко І., Митнік І., Романюк С. Варшава, Івано-Франківськ, ч. III, с. 74–89. (У колі мови, літератури і культури ; W kręgu języka, literatury i kultury ; t. XIII).

Осташ, Л. Р. і Осташ, Р. І. (2016б). Лексика села Стриганці як об'єкт лексикографічного опрацювання. К. 4 (КОРОТКИЙ – КРИЧЬИТИ). [У:] *Філологічний часопис*, вип. 2 (8), с. 68–79.

Осташ, Л. Р. і Осташ, Р. І. (2016в). Лексика села Стриганці як об'єкт лексикографічного опрацювання. К. 5 (КРОВ – КБИЯХ). [У:] *Лінгвостилістичні студії*, вип. 5, с. 142–154.

Осташ, Л. Р. і Осташ, Р. І. (2017а). Лексика села Стриганці як об'єкт лексикографічного опрацювання. З. 2 (ЗААНТЕБЕЛЮВАТИ – ЗАВУЗКИЙ). [У:] *Філологічний часопис*, вип. 2 (10), с. 173–182.

Осташ, Л. Р. і Осташ, Р. І. (2017б). Лексика села Стриганці як об'єкт лексикографічного опрацювання. К. 2 (Капітанка княжна). [У:] *Studia Ucrainica Varsoviensia*, t. 5, s. 101–111.

Осташ, Л. Р. і Осташ, Р. І. (2018а). Лексика села Стриганці як об'єкт лексикографічного опрацювання. З. 3 (ЗА́ГА – ЗАЇХАТИ). [У:] *Вісник Львівського університету. Серія філологічна*, вип. 68, с. 184–198.

Осташ, Л. Р. і Осташ, Р. І. (2018б). Лексика села Стриганці як об'єкт лексикографічного опрацювання. З. 5 (ЗАМАГАТИ – ЗАПАМНІТАТИ). [У:] *Філологічний часопис*, вип. 2 (12), с. 63–69.

Осташ, Л. Р. і Осташ, Р. І. (2018в). Лексика села Стриганці як об'єкт лексикографічного опрацювання. І. І. [У:] *Studia Ucrainica Varsoviensia*, t. 6, s. 249–262.

Осташ, Л. Р. і Осташ, Р. І. (2019а). Лексика села Стриганці як об'єкт лексикографічного опрацювання. З. 4 (ЗАЙДА – ЗАЛЯМИТИ). [У:] *Мова в суспільстві: семантика, синтактика, прагматика. Language in society: semantics, syntax, pragmatics*. Мацюк Г., Митнік І., Новікова О. (ред.). Warszawa, Lwów, Monachium, Lublin, ч. I, с. 221–233.

Осташ, Л. Р. і Осташ, Р. І. (2019б). Лексика села Стриганці як об'єкт лексикографічного опрацювання. З. 6 (запás – запхátисі). [У:] *Філологічний часопис*, вип. 1 (13), с. 89–95.

Осташ, Л. Р. і Осташ, Р. І. (2019в). Лексика села Стриганці як об'єкт лексикографічного опрацювання. З. 7 (ЗА́РА – ЗАСУ́НУТИ). [У:] *Філологічний часопис*, вип. 2 (14), с. 61–67.

Осташ, Л. Р. і Осташ, Р. І. (2020). Лексика села Стриганці як об'єкт лексикографічного опрацювання. З. 8 (ЗАТА́СНИЙ – ЗАЧЬИТИ). [У:] *Філологічний часопис*, вип. 2 (16), с. 61–68.

Осташ, Н. (2004). Словник діалектної лексики переселенців із Холмщини [У:] *Діалектологічні студії. 4: Школи, постаті, проблеми*. Гриценко П., Хобзей Н. (відп. ред.). Львів, с. 355–378.

Паламарчук, Л. (1958). Словник специфічної лексики говірки села Мусівки (Вчорайшенського району, Житомирської області). [У:] *Лексикографічний бюлетень Інституту мовознавства АН УРСР*, вип. 8, с. 22–35.

Панькевич, І. (1934). Говір села Руської, бувшого Марамороша в Румунії. [У:] *Науковий збірник товариства «Просвіта» в Ужгороді*. Ужгород, т. 10, 32 с.

Сабадош, І. (2008). *Словник закарпатської говірки села Сокириця Хустського району*. Ужгород, 478 с.

Свенціцький, І. (1913). Бойківський говір с. Бітля. [У:] *Записки Наукового товариства ім. Т. Шевченка*, т. СХІV, кн. II, с. 116–153.

Сизько, А. (1981). *Словник діалектної лексики говірки села Кишенюк Кобеляцького району Полтавської області*. Дніпропетровськ, 44 с.

Турчин, Є. (2011). *Словник села Тилич*. Львів, 383 с.

Хобзей, Н. (2006). Сучасне українське діалектне словництво. [В:] *Україна: культура, спадщина, національна свідомість, державність*, вип. 15, с. 819–826.

Czyżewski, F. i Sajewicz, M. (1997). Słownictwo ludowe ukraińskiej gwary wsi Ochoża koło Chełma. [W:] *Ze studiów nad gwarami wschodniosłowiańskimi w Polsce. Rozprawy slawistyczne*, 12, s. 45–86.

Подано до редакції 15.07.2021 року

Прийнято до друку 14.08.2021 року